

*Лабудько С. П.,
старший викладач кафедри освітніх та інформаційних технологій Сумського
обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

БЛОГ-ПОРТФОЛІО ЯК ЗАСІБ САМООЦІНКИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Стаття приурочена створенню електронного портфоліо на основі використання блогів, що має певні переваги перед традиційними засобами. У статті звертається увага на зміщення акцентів при оцінці професійної діяльності педагога: з оцінки керівників навчального закладу на самоконтроль і самооцінку педагога.

Ключові слова: електронне портфоліо, блог-портфоліо, самооцінка.

Статья посвящена созданию электронного портфолио на основе использования блогов, что имеет определенные преимущества перед традиционными средствами. В статье обращается внимание на смещение акцентов при оценке профессиональной деятельности педагога: с оценки руководителей учебного заведения на самоконтроль и самооценку педагога.

Ключевые слова: электронное портфолио, блог-портфолио, самооценка.

*Сильним, досвідченим стає педагог,
який вміє аналізувати свою працю.
В. Сухомлинський*

Актуальність та постановка проблеми. Застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) та їх компонентів для розвитку професійної компетентності та самовираження особистості педагога є вимогою часу, тому тривають пошуки шляхів, методик і відповідного он-лайн середовища. Одним із таких середовищ може бути блог (від англійського weblog – blog, мережний журнал, щоденник або он-лайн-щоденник), використання якого має певні переваги перед традиційними методичними системами навчання. Велика популярність блогів серед учителів обумовлена декількома обставинами: 1) досить легко публікувати інформацію в Інтернеті;

2) моментальна доступність до опублікованої інформації в Інтернеті, де блоги періодично скануються потужними пошуковими машинами, такими як Google, Yahoo! та іншими; 3) зручна і проста реєстрація на безкоштовних блогівих платформах (Wordpress, Blogger тощо); 4) зручний для читання і сприйняття інформації інтерфейс блога; 5) висока інтерактивність блогів; 6) висока надійність і безпека [3, с. 52]. Саме завдяки цим характеристикам педагоги використовують блоги для розвитку та удосконалення своїх інформаційних умінь, комунікативних навичок, інших базових компонентів професійної компетентності, а також для рефлексії і презентації результатів своєї діяльності, успіхів і професійних досягнень – електронних блог-портфоліо. Проблема створення та використання електронного портфоліо як засобу самооцінки педагога у науково-методичній літературі мало розроблена і є актуальною.

Аналіз останніх досліджень. Використання портфоліо у навчальному процесі і професійній діяльності вчителів відображено у наукових дослідженнях В. К. Загвоздкіна, І. Р. Калмикової, М. М. Карандаш, Є. О. Коновалової, І. В. Кузьменчук, Т. Г. Новікової, М. П. Черемних та інших науковців. У сучасній педагогічній науці вже переконливо доведено значення портфоліо для процесу професійного становлення особистості вчителя.

Портфоліо визначається в науковій літературі як зібрання інформації про особисті та професійні досягнення фахівця. У перекладі з італійської «портфоліо» означає «тека з документами». Є декілька визначень портфоліо. На нашу думку, портфоліо вчителя – це структурований комплект документів і матеріалів, розроблений з метою показати рівень професіоналізму вчителя і його вміння ефективно вирішувати завдання професійної діяльності. Такий структурований комплект документів може бути представлений у паперовому вигляді (паперове портфоліо), або розміщений на комп'ютері (комп'ютерне портфоліо), або розміщений в Інтернеті на сайті чи блозі (електронне портфоліо, он-лайн портфоліо, блог-портфоліо). Електронне портфоліо – це сайт або блог учителя, який відображає індивідуальність та професійні досягнення його власника і є засобом самооцінки педагога.

Мета статті – акцентувати увагу на головному призначенні блог-портфоліо педагога: самооцінки своєї професійної компетентності; демонстрації результатів практичної діяльності; аналізу, узагальнення і систематизації результатів своєї роботи; об'єктивної оцінки своїх можливостей; планування дій по подоланню складнощів і досягнення більш високих результатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головною метою створення та представлення блог-портфоліо – «показати все, на що здатна людина».

Педагогічна філософія портфоліо передбачає: зміщення акценту з того, що педагог не може та не вміє, на те, що він може та вміє як спеціаліст-професіонал; інтеграцію кількісної та якісної оцінок професійної діяльності вчителя; перенесення наголосу з оцінки педагога керівниками навчального закладу на його самооцінку. З останньої тези випливає друге важливе призначення портфоліо вчителя – це альтернативна форма оцінки професіоналізму та результативності роботи педагога при проведенні експертизи на відповідність заявленої кваліфікаційної категорії. Тому серед учителів портфоліо у будь-якому вигляді (паперове, електронне) завойовує все більшу популярність і стає необхідним для педагогів, які підвищують свій професійний рівень» [1].

Як зазначають окремі практики та науковці, портфоліо – це не просто механічна фіксація здобутків учителя за певний період, а це, перш за все, метод оцінки професіоналізму педагога, що дозволяє продемонструвати всі його досягнення, зміщуючи акцент з оцінки на самооцінку. Портфоліо – це і форма рефлексії, що дозволяє вчителю проаналізувати власну педагогічну діяльність, здійснити якісну оцінку результату і вибудувати план подальшої роботи і підвищити її ефективність. Портфоліо – це також інструмент забезпечення моніторингу для подальшого професійного зростання вчителя [2, с. 84].

Деякі автори у своїх статтях про електронне портфоліо педагога виділяють декілька їх видів: портфоліо досягнень – у цьому випадку найбільший наголос робиться на документах, які підтверджують успіхи

професійної діяльності; презентаційне портфоліо – необхідне при працевлаштуванні на нове місце роботи, особливо у тих випадках, коли заробітна плата призначається за підсумками співбесіди; тематичне – у цьому варіанті портфоліо наголоси розміщуються на тематично виділених творчих роботах у різних сферах діяльності; комплексне портфоліо – об'єднує в собі перелічені вище види і придатне для презентації портфоліо вчителя школи.

Як було зазначено вище, портфоліо вчителя – це структурований документ. Особливо ретельно потрібно підходити до оформлення електронного портфоліо, адже перші враження і думки складаються від зовнішнього вигляду документа, у нашому випадку – від вигляду блога-портфоліо.

Стандартного зразка структури блог-портфоліо на сьогоднішній день немає. Але, на нашу думку, декілька обов'язкових розділів, які ілюструють професіоналізм, у портфоліо педагога мають бути. Наприклад, перший розділ – «Загальні відомості про вчителя». Прізвище, ім'я та по-батькові мають бути позначені яскраво і чітко, щоб з перших секунд перегляду блога вчителя або паперового портфоліо вони добре запам'яталися. Прізвище, ім'я та по-батькові мають бути прописані досить чітким, великим, добре читаним шрифтом. Помилкою багатьох є «занадто» красивий шрифт із зайвими завитками. Як зауважує педагог-практик із Сумщини Л. В. Капуста, «...деякі педагоги вважають, що чим більш витонченим буде шрифт, тим більш очевидне їх вміння користуватися комп'ютером. Це не так. Подібні написи нечитабельні і демонструють повну відсутність смаку. Не потрібно псувати враження про себе із самого початку. Зробіть іншим чином – намагайтеся створити чітку асоціацію між прізвищем, ім'ям та по-батькові і всім іншим, що говорить про вас. Підберіть хороший шрифт і колір, тоді з'явиться шанс, що портфоліо викличе позитивні емоції, а його автор не залишиться безіменним. Пам'ятайте! Ваше прізвище, ім'я та по-батькові – це ваш логотип!» [1].

У цьому розділі можна розмістити поруч з прізвищем, ім'ям та по-батькові власну фотографію, вказати рік народження, свою основну спеціальність і кваліфікацію за дипломом, загальний трудовий і педагогічний

стаж роботи, перерахувати всі навчальні заклади, в яких доводилося працювати. У цьому ж розділі вказуються курси, семінари в яких учителю вдалося взяти участь або проявити себе. Можливо, вчитель був організатором подібних курсів або семінарів – це також варто відзначити. Якщо курси не були пов'язані з професією педагога (із суміжних областей), то про них все одно варто згадати. Більш докладно описують найбільш значущі епізоди з усієї практики підвищення кваліфікації (де і коли прослухані курси, їх проблематика).

Розділ «Нагороди, грамоти, листи подяки» – наступний розділ, який містить інформацію про процес індивідуального розвитку педагога. У ньому можна розміщувати фотографії нагород, грамот, листи подяки тощо. Головне – розміщувати нагороди, грамоти та листи подяки слід у порядку значущості. Останні рядки розділу зазвичай отримують менше уваги, тому потрібно найбільш вагоме розмістити на початку розділу.

Копії документів найбільш важливі для портфолію. Для блог-портфолію виготовляють електронні копії документів, які розміщують на окремій сторінці блогу, а в розділах «Освіта» і «Підвищення кваліфікації» вставляють рядки з описом дипломів, свідоцтв, посвідчень і роблять посилання на відповідні документи.

Одним із головних і найбільш ємких є розділ «Результати педагогічної діяльності». У цьому розділі мають бути зібрані: 1) матеріали, що демонструють результати освоєння учнями освітніх програм і сформованості у них складових ключової компетентності з предмету, що викладається; 2) порівняльний аналіз діяльності педагогічного працівника за 3 останні роки на підставі контрольних зрізів, участі вихованців у шкільних та інших олімпіадах, конкурсах; 3) результати проміжної та підсумкової атестації учнів; 4) відомості про наявність медалістів; 5) відомості про вступ до ВНЗ за фахом і т. п. Матеріали цього розділу мають скласти уявлення про динаміку результатів педагогічної діяльності вчителя що атестується.

У розділі «Науково-методична діяльність» розміщують методичні матеріали, які свідчать про професіоналізм педагога: 1) обґрунтування вибору освітньої програми і комплекту навчально-методичної літератури; 2) обґрунтування вибору освітніх технологій, що використовуються; 3) обґрунтування застосування у своїй практиці тих чи інших засобів педагогічної діагностики для оцінки освітніх результатів; 4) використання інформаційно-комунікативних технологій в освітньому процесі, технологій навчання дітей з проблемами розвитку і т. п.; 5) робота в методичному об'єднанні, співпраця з районним (міським) методичним центром, ВНЗ та іншими установами; 6) участь у професійних і творчих педагогічних конкурсах; 7) участь у методичних і предметних тижнях; 8) організація та проведення семінарів, «круглих столів», майстер-класів тощо; 9) проведення наукових досліджень; 10) розробка авторських програм, написання рукописів кандидатської або докторської дисертації, підготовка творчого звіту тощо.

Не менш важливим є розділ «Позаурочна діяльність з предмету», який має містити наступні документи: 1) перелік творчих робіт, рефератів, навчально-дослідних робіт, проектів, виконаних учнями з предмета; 2) список переможців олімпіад, конкурсів, змагань, інтелектуальних марафонів тощо; 3) сценарії позакласних заходів, фотографії і відеокасети із записом проведених заходів (виставки, предметні екскурсії, КВК, брейн-ринги тощо); 4) програми роботи гуртків та факультативів та інші документи.

У розділі «Навчально-матеріальна база» міститься виписка з паспорту (фотографія) навчального кабінету, а також можуть бути у вигляді гіперпосилань: 1) перелік словників та іншої довідкової літератури з предмету; 2) перелік наочних посібників (макети, таблиці, схеми, ілюстрації, портрети та ін.); 3) наявність технічних засобів навчання (телевізор, відеомагнітофон, музичний центр, діaproектор тощо); 4) наявність комп'ютера та комп'ютерних засобів навчання (програм віртуального експерименту, контролю знань, мультимедійні підручники тощо); 5) аудіо- та відео посібники; 6) наявність

дидактичного матеріалу, збірників задач, вправ, прикладів рефератів і творів та інші документи за бажанням вчителя.

Дослідження, проведенні у Мелітопольському державному педагогічному університеті свідчать, що якщо до використання портфоліо високий рівень розвитку мотивів до підвищення свого професійного рівня був зафіксований у 27,1 % молодих учителів, то після використання портфоліо він став 42,9 % [2, с. 87]. Така ж тенденція спостерігається в результатах досліджень, проведених на базі Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

З метою підготовки педагогів області до створення електронного портфоліо та використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі та засвоєння елементарних способів проектування, конструювання, розміщення і супроводу власного портфоліо в мережі Інтернет у Сумському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти (далі – СОШПО) впроваджені експрес-курси «Електронне портфоліо педагога. Створення дидактичних матеріалів засобами веб-ресурсів». Викладачами кафедри освітніх та інформаційних технологій СОШПО розроблена робоча програма дисципліни «Електронне портфоліо педагога. Створення дидактичних матеріалів засобами веб-ресурсів». Програма має практичний характер і спрямована на формування навичок самоаналізу, самоконтролю, самооцінки у педагогів.

Курс складається з десяти окремих модулів, засвоєння яких забезпечить учителя необхідними знаннями, вміннями і навичками для використання їх у навчально-виховному процесі. Вона передбачає навчання педагогів різних фахів. У групах очної форми навчання (експрес курси) програма розрахована на 40 практичних годин, які проходять у формі тренінгу.

Перші курси, що пройшли за цією програмою, засвідчили велику зацікавленість педагогів даною проблемою.

Висновки. Таким чином, у процесі створення власного професійного портфоліо педагог стає активним суб'єктом процесу самоаналізу, самоконтролю, самооцінки, самовдосконалення, саморозвитку і

самовираження. Особливо сприятливим он-лайн середовищем для процесу створення електронного портфоліо і професійного зростання вчителя є блог. Блог-портфоліо забезпечує можливість рефлексії і самооцінки і, найголовніше, виступає засобом підтримки професійного зростання педагога.

Список використаної літератури

1. Капуста Л. В. Портфоліо вчителя [Електронний ресурс] / Капуста Л. В. – Режим доступу : http://lit-1.blogspot.com/2012/02/blog-post_02.html#more.
2. Карандаш М. М. Портфоліо як фактор професійного становлення молодого вчителя / М. М. Карандаш // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія : педагогіка. – С. 82–88.
3. Лабудько С. Блог як засіб представлення портфоліо сучасного вчителя / С. Лабудько // Освіта Сумщини. – 2014. – № 1(21). – С. 52–55.